

Dokument 16

(2012–2013)

Årsrapport til Stortinget fra Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag

Årsrapport til Stortinget fra Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag for 2012

Til Stortinget

1. Innledning

I henhold til St.prp. nr. 12 (2008–2009) og Innst. S. nr. 107 (2008–2009) skal Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag gi Stortinget orientering om sitt arbeid gjennom en årsrapport.

Rettfærdsvederlagsordningen er Stortingets ordning. Etter denne ordningen kan enkeltpersoner søke om en skjønsmessig kompensasjon fra staten når vedkommende har kommet særlig uheldig ut, og er påført skade eller ulempe som ikke dekkes etter alminnelige erstatningsregler eller gjennom trygde-,

forsikrings- eller erstatningsordninger. Ordningen er basert på sedvane. Sakene avgjøres av utvalgene for rettfærdsvederlag, som er Stortingets eget organ. Det er i dag to utvalg i arbeid. Statens sivilrettsforvaltning er tillagt oppgaven som sekretariat for utvalgene.

Den alminnelige rettfærdsvederlagsordningen er nærmere beskrevet i St.prp. nr. 72 (1998–1999), Innst. S. nr. 4 (1999–2000), St.prp. nr. 65 (2006–2007) og Innst. S. nr. 262 (2006–2007). Stortinget har i tillegg vedtatt særordninger for krigsbarn (avsluttet), romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadeli-dende samer og kvener, se St.meld. nr. 44 (2003–2004) og Innst. S. nr. 152 (2004–2005). Stortinget har videre vedtatt en særordning for barn i barnehjem mv., se St.meld. nr. 24 (2004–2005) og Innst. S. nr. 217 (2004–2005).

2. Orientering om arbeidet

2.1 Utvalgenes sammensetning

Det har i 2012 vært to utvalg i arbeid.

Utvalgenes sammensetning var i 2012:

Utvalg I tidligere lagmann Hans Petter Lundgaard, leder
 tidligere høyesterettsdommer Karen-Anne Gussgard, nestleder
 stortingsrepresentant Tore Nordtun (Ap)
 stortingsrepresentant Bente Thorsen (Frp)

Utvalg I har funksjonstid fra 01.04.10 til 31.12.13.

Utvalg II tidligere tingrettsdommer Øyvind Hoel, leder
 tidligere tingrettsdommer Ingeborg Webster, nestleder
 stortingsrepresentant Sigvald Oppebøen Hansen (Ap)
 stortingsrepresentant Sonja Irene Sjøli (H)

Utvalg II hadde funksjonstid fra 01.01.07 til 31.12.11. Funksjonstiden er forlenget til 31.12.13.

2.2 Virksomheten i 2012

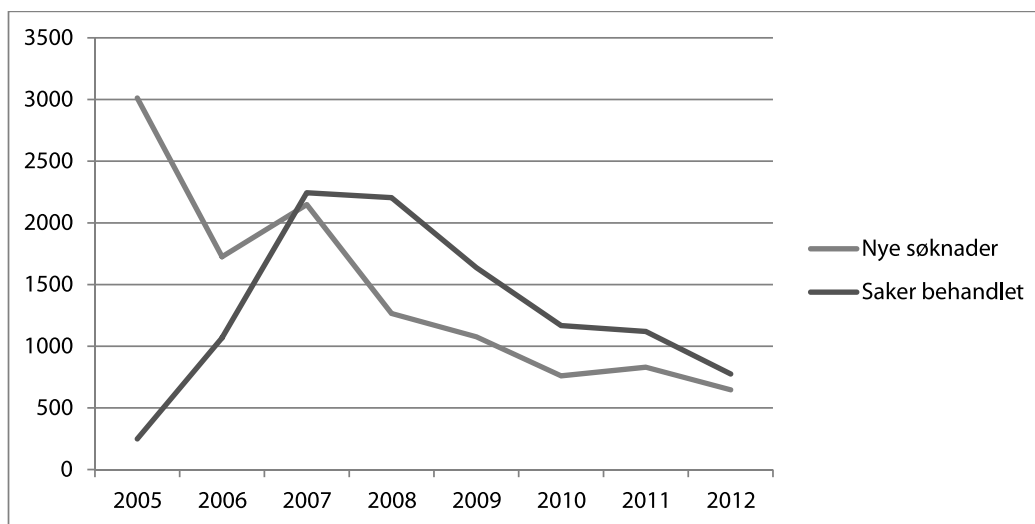
Utvalgene har til sammen holdt 19 møter og avgjort 775 saker.

Totalt ble det i 2012 mottatt 647 søknader om rettferdsvederlag, mens det i 2011 ble mottatt 830

søknader. Det vises til punkt 3.1 nedenfor for en nærmere redegjørelse med hensyn til dette.

Figur 2.1 gir oversikt over antall søknader som er mottatt og avgjort i perioden 2005–2012.

Figur 2.1 Oversikt over søknader som er mottatt og avgjort i perioden 2005–2012

2.3 Enkelt saker fremlagt for Stortinget

Utvalget har ikke fremlagt enkelt saker for Stortinget til avgjørelse i 2012.

2.4 Samarbeidet mellom utvalgene og forberedende instanser

Det er et godt samarbeid mellom utvalgene og forberedende instanser. I etterkant av utvalgenes møter holdes det regelmessig oppsummeringsmøter der utvalgsledelsen, Statens sivilrettsforvaltning og aktuelle faginstanser er til stede. Disse møtene bidrar til en god informasjonsutveksling og best mulig saksavvikling.

3. Resultater

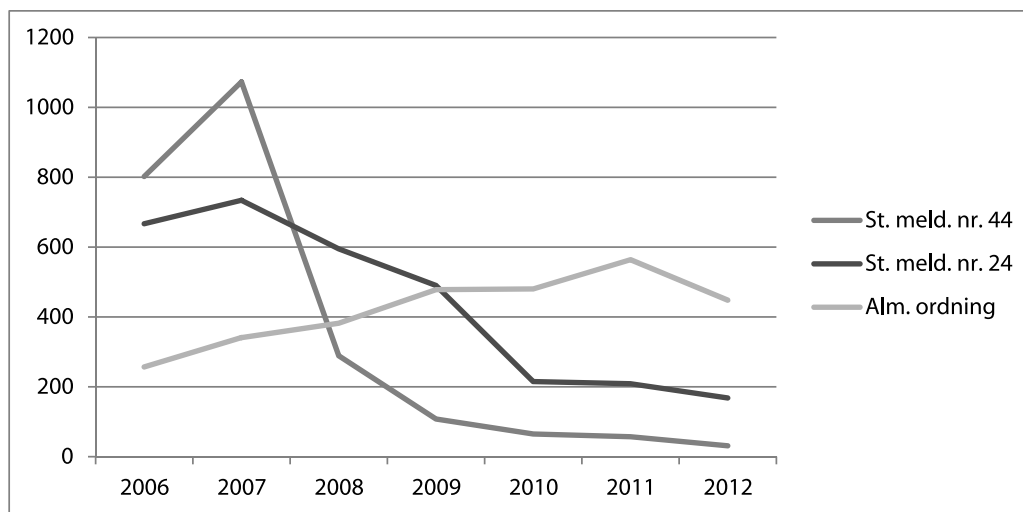
3.1 Nye søknader

Det ble mottatt totalt 647 søknader i 2012, mot 830 i 2011, som er en nedgang på 22 pst. Nedgangen gjelder alle sakstyper, også alminnelig rettferdsvederlagsordning. Antall søknader etter alminnelig ordning har gått ned med 21 pst. fra 2011, mens saker etter St.meld. nr. 24 (2004–2005), jf. Innst. S. nr. 217 (2004–2005), har gått ned med 20 pst. sammenliknet med 2011. Tabell 3.1 viser hvordan søknadene fordeler seg på de ulike ordningene for 2012 og 2011, mens figur 3.1 viser hvordan søknadene fordeler seg på de ulike ordningene i perioden 2006–2012.

Tabell 3.1. Søknader mottatt, fordelt på rettferdsvederlagsordningene

Søknader	2012		2011		2011-2012
	Innkomet	i pst.	Innkomet	i pst.	pst. endring
Romani/tatere	25	4	35	4	-29
Samer/kvener	6	1	22	3	-73
St.meld. nr. 24	168	26	209	25	-20
Alm. ordning	448	69	564	68	-21
Totalt søknader	647	≈100	830	≈100	-22

Figur 3.1 Oversikt over søknader mottatt fordelt på de ulike rettferdsvederlagsordningene for perioden 2006–2012¹⁾

¹⁾ St. meld. nr. 44 (2003–2004) omfatter krigsbarn, romanifolk/tatere, samer og kvener.

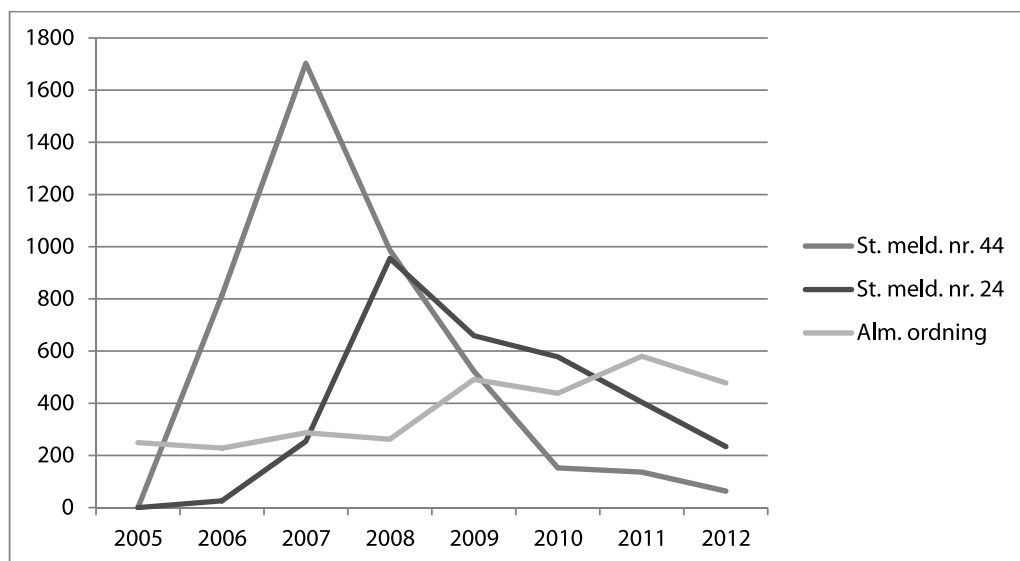
3.2 Behandlede saker

Det ble i 2012 avgjort 775 saker, som er en nedgang på 31 pst. fra 2011. Dette skyldes dels de senere års nedgang i søknadsmengde, samt at utvalgene har fått færre saker til behandling som følge av økt saksbehandlingstid i enkelte forberedende faginstanser. Det vises til at de fleste søknadene nå behandles etter alminnelig rettferdsvederlagsordning. Disse sakene er mer tidkrevende å behandle enn saker etter særordningene, noe som har medført en økning i saksbehandlingstid og restanse hos enkelte faginstanser. Videre er svært mange av sakene til forberedende

behandling i flere faginstanser med til dels ulik saksbehandlingstid. Uttalelse fra samtlige faginstanser må foreligge før Statens sivilrettsforvaltning kan ferdigstille innstilling til utvalgene. Det er først når innstillingen er ferdigstilt at utvalgene kan avgjøre søknaden.

Antall behandlede saker sett i sammenheng med mottatte søknader viser likevel en generell tendens til nedgang av saker under rettferdsvederlagsordningen sammenliknet med tidligere år. Figur 3.2 viser utviklingen i saksmengden som utvalgene har behandlet fra 2005–2012.

Figur 3.2 Utvikling – saker behandlet i perioden 2005–2012

Det har vært en nedgang i behandlede saker for alle sakstyper. Størst er nedgangen for særordningene. Figur 3.2 viser utviklingen i saksmengden som

utvalgene har behandlet fra 2005–2012. Oversikt over hvordan de behandlede sakene fordeler seg på rettferdsvederlagsordningene fremgår av tabell 3.2.

Tabell 3.2 Behandlede saker fordelt på rettferdsvederlagsordning

Søknader	2012		2011		11-12
	Behandlet	i pst.	Behandlet	i pst.	pst. endring
Krigsbarn	1	0	7	1	-86
Romani/tatere	43	5	93	8	-54
Samer/kvener	19	2	36	3	-47
St. meld. nr. 24	234	27	404	33	-42
Alm. ordning	478	55	580	48	-18
Totalt UR-beh.	775	89	1120	≈92	-31
Avvist av SRF	91	11	100	8	-9
Tot. UR + SRF	866	≈100	1220	100	-29

Utvalgene har også behandlet åtte omgjøringsbegjæringer¹, hvorav to førte til innvilgelse av rettferdsvederlag.

Tabell 3.3 viser at 1 042 søknadsgrunnlag ble behandlet etter alminnelig ordning. Dette gir inntrykk av en betydelig nedgang fra 1 679 i 2011. Forskjellen skyldes imidlertid i stor grad endrede regi-

streringsrutiner etter innføring av elektronisk saksbehandlingssystem². Antallet behandlede saker etter alminnelig ordning er 478. Forskjellen mellom antall saker og antall grunnlag viser at det gjennomgående er flere søknadsgrunnlag i hver sak.

¹ Det er ikke tidligere rapportert særskilt om vedtak over omgjøringsbegjæringer. Disse har tidligere vært omfattet av utvalgsvedtak og avvisninger fra Statens sivilrettsforvaltning i oversikten i tabell 3.2.

² Søknadsgrunnlagene i tabell 3.3 fungerer som kategorier som tar høyde for flere lignende anførsler i en sak, eksempelvis flere anførsler om kritikkverdige forhold fra barnevernet. Etter innføring av elektronisk saksbehandlingssystem foretas kun én registrering under den enkelte kategori.

Tabell 3.3 Alminnelig ordning – søknadsgrunnlag og innvilgelsesprosent

Søknadsgrunnlag	2012		
	Antall	pst. innvilget	pst. avslått
Svikt i barnevernstjenesten	331	42	58
Mangler ved skolegang	376	19	81
Spesialscole – kritikkverdige forhold	15	27	73
Behandlingshjem – kritikkverdige forhold	38	18	82
Fysiske/seksuelle overgrep	148	43	57
Pasientskade	63	27	73
Annet	71	13	87
Totalt	1042	30	70

3.3 Sakenes utfall

Det ble innvilget rettferdsvederlag i 61 pst. av de behandlede sakene. Dette utgjør en liten nedgang i innvilgelsesprosent fra 2011, men stadfester nedgangen i antall innvilgelser som har vist seg de senere år. I 2011 ble det innvilget rettferdsvederlag i 65 pst. av sakene, mens det i 2010 ble innvilget rettferdsvederlag i 76 pst. av sakene. Utviklingen samsvarer med at antallet behandlede saker etter særordningene går ned. I slike saker gjelder et lempet beviskrav for å innvilge rettferdsvederlag. Dette har resultert i en høyere innvilgelsesprosent for denne type saker enn for saker etter alminnelig ordning.

3.4 Avvisninger

Det er ikke klageadgang til Stortinget over utvalgenes vedtak, jf. St.prp. nr. 72 (1998–1999), jf. Innst. S. nr. 4 (1999–2000). Utvalgsbehandling av omgjøringsbegjæringer forutsetter at det fremlegges nye opplysninger som kan være av betydning for resultatet i saken. Statens sivilrettsforvaltning har fullmakt til å avvise omgjøringsbegjæringer hvor dette ikke er tilfellet, og i 2012 ble 39 omgjøringsbegjæringer avvist med hjemmel i denne fullmakten.

Statens sivilrettsforvaltning har også fullmakt til å avvise saker som av ulike årsaker ikke anses omfattet av rettferdsvederlagsordningen, jf. St.prp. nr. 72

(1998–1999), jf. Innst. S. nr. 4 (1999–2000). Med hjemmel i denne fullmakten ble det i 2012 avvist 91 søknader fra behandling i utvalgene. I tillegg er enkeltgrunnlag avvist fra realitetsbehandling, mens saken for øvrig er tatt til videre behandling. Totalt ble 280 søknadsgrunnlag avvist som følge av at forholdet ikke ble ansett å være omfattet av rettfærdsvederlagsordningen. Dette antallet omfatter grunnlag både fra søknader som er avvist i sin helhet, og fra søknader hvor enkeltgrunnlag er avvist, mens saken for øvrig er tatt til behandling. Mer spesifikk begrunnelse for avvisningen fremgår av tabell 3.4.

Tabell 3.4 Grunnlag for avvisning

Avvisningsgrunnlag	2012	
	Antall	i pst.
Omfattes av voldsoffererstatning	107	38
Omfattes av NPE	11	4
Gjelder trygdeforhold	6	2
Behandlet ved domstolen	2	1
Ikke rettslig foreldet	10	4
Gjelder private rettsforhold	2	1
Vanskelige oppvekstforhold/ mobbing	107	38
Annet	35	12
Totalt	280	≈100

3.5 Avsluttet uten vedtak

Rettfærdsvederlag kan som hovedregel bare tilkjennes den som selv har lidd urett når det offentlige kan klandres for det inntrufne. Dersom søkeren dør før saken er ferdig behandlet, skal søknaden anses som bortfaldt, jf. St.prp. nr. 72 (1998–1999) side 2. Det ble i 2012 avsluttet ni saker på dette grunnlag.

3.6 Ferdigbehandlede saker

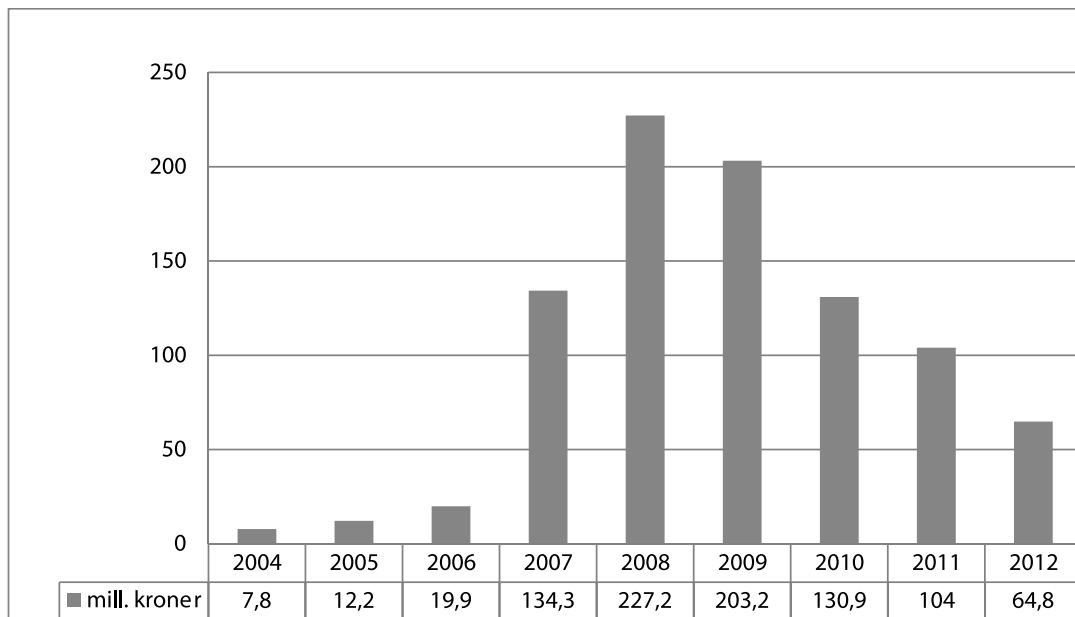
Det ble ferdigbehandlet 874 saker i 2012. Tallet omfatter 775 saker avgjort av utvalget, 91 saker som ble avvist av Statens sivilrettsforvaltning og ni saker som ble avsluttet uten vedtak som følge av søkers død.

3.7 Utbetalt vederlag i 2012

Det ble i 2012 utbetalt kr 64 830 000 i rettfærdsvederlag fra staten. Dette er en vesentlig reduksjon fra året før (38 pst.), da det ble utbetalt kr 104 005 000. Nedgangen i utbetalt rettfærdsvederlag er til dels en følge av at antallet behandlede saker etter særordningene har gått ned¹. I disse sakene gjelder som nevnt lempede beviskrav for å innvilge rettfærdsvederlag, samt at det i saker etter St.meld. nr. 24 (2004–2005), jf. Innst. S. nr. 217 (2004–2005), kan innvilges høyere rettfærdsvederlag enn i andre saker. Saker etter særordningene har følgelig resultert i en høyere innvilgelsesprosent og høyere utbetalt rettfærdsvederlag enn saker etter alminnelig ordning. Videre skyldes nedgangen at enkelte faginstanser har ulik saksbehandlingstid og har ferdigstilt færre saker, med den følge at utvalgene har fått færre saker til behandling. Det opplyses i denne sammenheng at samtlige søknadsgrunnlag må være ferdig forberedt av alle faginstanser som har søknaden til utredning før saken kan behandles i utvalgene. Figur 3.3 viser utviklingen i utbetalt rettfærdsvederlag fra 2004 til 2012.

¹ Det vises særlig til at antall behandlede saker etter St. meld. nr. 24 (2004–2005), som har gitt de høyeste rettfærdsvederlagsbeløpene, har hatt en nedgang på 42 pst. fra 2011, jf. tabell 3.2.

Figur 3.3 Utvikling – utbetalt rettferdsvederlag 2004–2012 (i mill. kroner)

I henhold til Innst. S. nr. 217 (2004–2005) kan det innvilges rettferdsvederlag med inntil kr 300 000 i saker som omfattes av særordningen for barnehjemsbarn mv. (St.meld. nr. 24 (2004–2005)). Når det gjelder de øvrige rettferdsvederlagsordningene, har utvalgene fullmakt til å innvilge rettferdsvederlag med inntil kr 250 000.

Det følger av særordningen for romanifolk/tatere, jf. St.meld. nr. 44 (2003–2004), at det i saker som omhandler flere grunnlag, på nærmere vilkår kan tilkjennes rettferdsvederlag som i sum overskri-

der de beløpsgrenser som gjelder etter hver enkelt ordning, jf. Innst. S. nr. 152 (2004–2005) side 9. I 2012 ble det truffet vedtak i én slik sak.

Tabell 3.5 viser hvordan de 474 søknadene og to omgjøringsbegjæringer som utvalgene *innvilget* fordeles seg på de ulike rettferdsvederlagsordningene, og hvordan resultatet i saken ble med hensyn til vederlagsnivå – fra kr 20 000 og til over kr 300 000. Videre fremgår at i alt 301 søknader ble *avslått* i sin helhet.

Tabell 3.5 Vederlagsnivå fordelt på de ulike rettferdsvederlagsordningene

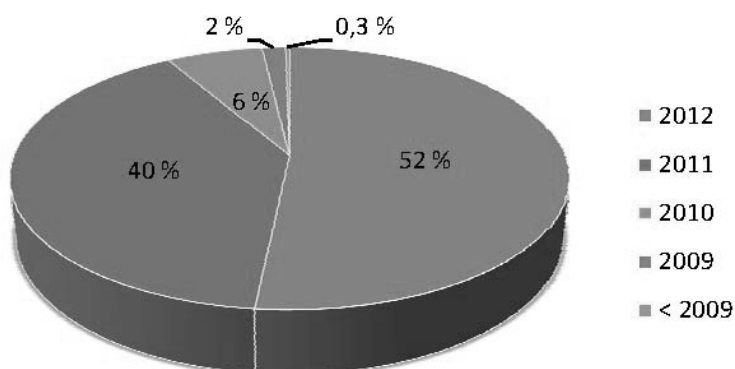
	Avslag	1'-20'	21'-50'	51'-100'	101'-150'	151'-200'	201'-300'	> 300	Totalt
Krigsbarn	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Romani/tatere	1	16	8	8	9	1	0	0	43
Samer/kvener	10	0	0	9	0	0	0	0	19
St.meld. nr. 24	19	0	17	33	71	39	54	1	234
Alm. ordning	271	0	36	108	54	5	6	0	480
Totalt	301	16	61	158	134	45	61	1	777

3.8 Restanse

Ved årsskiftet 2012–2013 hadde Statens sivilrettsforvaltning totalt 996 saker i restanse. Dette er en nedgang fra 1 218 saker året før. Disse sakene var enten under utredning i faginstans, under utredning i Statens sivilrettsforvaltning som eneste faginstans eller ferdigstilt for utvalgsbehandling. I tillegg er 16 omgjøringsbegjæringer i restanse. Av restansen er 126 saker ferdig utredet og i prosess for behandling i

utvalgene. Til sammenligning var 252 saker klare for utvalgsbehandling på samme tid i fjor. Som en følge av en lavere inngang av nye søknader over tid, sammenholdt med en viss nedgang i antall uttalelser fra enkelte sentrale faginstanser, har det i 2012 vært en utfordring for begge utvalg å få et tilstrekkelig antall saker til behandling. Flertallet av restansesakene ble mottatt i løpet av 2012, jf. figur 3.4.

Figur 3.4 Restanser fordelt på år saken ble mottatt hos Statens sivilrettsforvaltning

En søknad om rettfærdsvederlag kan gjelde flere grunnlag, slik at én sak kan være under utredning hos

flere faginstanser. Ved årsskiftet var totalt 834 forhold under utredning i faginstansene.

Tabell 3.6 Restanser i faginstansene¹

Restanser i faginstansene	Søknader fra 2010	Søknader fra 2011	Søknader fra 2012	Restanse 2012	Restanse 2011
Bufdir	4	186	337	527	570
Udir		13	208	221	334
H-dir			55	55	139
AV-dir	10	10	11	31	51
Totalt	14	209	611	834	1094

¹) Tallene i tabell 3.6 er rapportert til Statens sivilrettsforvaltning av de enkelte faginstanser.

3.9 Saksbehandlingstid

Det foreligger definerte mål for saksbehandlingstiden i rettfærdsvederlagssaker. Målene er fastsatt av en regjeringsoppnevnt embetsmannsgruppe. Målet er én måned saksbehandlingstid for ferdigstilling av saken i Statens sivilrettsforvaltning, etter at alle dokumenter er mottatt. Når Statens sivilrettsforvaltning forbereder saken i sin helhet, skal saksbehandlingstiden ikke overskride 12 måneder. Der en sak utredes hos andre faginstanser, er målsettingen at saksbehandlingstiden i faginstans ikke skal overskride 12 måneder.

I saker der Statens sivilrettsforvaltning er eneste faginstans, behandles sakene gjennomgående innenfor 6 måneder. I saker hvor utredningen foretas av en annen faginstans, var samlet saksbehandlingstid hos Statens sivilrettsforvaltning innenfor to måneder.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet opplyser om en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 16 måneder i 2012. Imidlertid opplyses at saksbehandlingstiden for saker som behandles etter alminnelig rettfærdsvederlagsordning er 17,9 måneder. Disse sakene utgjør også den største andelen.

Utdanningsdirektoratet opplyser om 12 måneder i gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Arbeids- og velferdsdirektoratet opplyser om gjennomsnittlig 22 måneders saksbehandlingstid, og

Helsedirektoratet om en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 13 måneder.

Når Statens sivilrettsforvaltning har ferdigstilt saken, tar det i underkant av to måneder før saken behandles i utvalgene. Tiden fra søknaden er mottatt til vedtaket foreligger, såkalt «brutto saksbehandlingstid», fordeles i ulike tidsintervaller slik det fremgår av tabell 3.7. Den gjennomsnittlige bruttotiden er 18 måneder, mot 22 måneder i 2011.

Tabell 3.7 Brutto saksbehandlingstid – utvalgsbehandlede saker

Saksbehandlingstid	2012	2011 2. halvår ¹⁾
	Andel behandlet i pst.	Andel behandlet i pst.
< 4 mnd.	0,4	0,6
4–6 mnd.	2,3	0,6
6–12 mnd.	14	7,2
12–18 mnd.	21	10,4
>18 mnd.	62	81,1
Totalt	100	100

¹) Oversikten er basert på saker avgjort 2. halvår 2011 grunnet innføring av elektronisk saksbehandling og endrede registreringsrutiner.

4. Utvikling 2013

Som en følge av nedgangen i antall søknader etter de ulike særordningene, er saker til behandling for utvalgene betydelig redusert i forhold til tidligere år. Fra 2011 til 2012 er den totale nedgangen i antall nye søknader på 22 pst. Det forventes at den lavere inngangen av nye søknader vil vedvare også fremover.

Ledelsen i Stortingets utvalg for rettferdsvederlag vil også i 2013 delta i samarbeidet med sekretariat og faginstanser for å bidra til en god, rasjonell og enhetlig behandling av sakene. I løpet av 2013 tar

Statens sivilrettsforvaltning sikte på å innføre elektronisk dokumentutveksling med flere faginstanser i rettferdsvederlagssaker. Fra høsten 2013 vil dette følges opp med elektronisk samhandling med utvalgene. Det er lagt til grunn at elektronisk oversendelse av saksdokumenter vil være et effektiviseringstiltak som vil virke tidsbesparende og skape bedre informasjonsflyt mellom Statens sivilrettsforvaltning, faginstansene og utvalgene under hele saksbehandlingsprosessen.

Oslo, 15. mars 2013

Hans Petter Lundgaard

leder av utvalg I, på vegne av begge utvalg